

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תשס"א

ערב שבת קודש
פרשת משפטים / שקלים
כ"ו בשבט ה'תשס"ט
שנת הקהל

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

- לא רק "אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בכניין הבית"⁵⁶, אלא בניין הבית בפועל ממש.

יום שלישי,

ל' בשבט, א' דראש-חודש אדר

[מנהגי ראש-חודש פורטו לאחרונה ב'התקשרות' גיליונות: תשד"מ, תשמ"ח, תשנ"ג, תשנ"ז. כאן באו פרטים נוספים].

שחרית: "יעלה ויבוא" חצי הלל⁵⁷.
כופלים הודו לה' אחר כל אחד מהשלושה פסוקים: "יאמר נא... כי לעולם חסדו", וגם ביחוד. דהיינו: הש"ץ מקריא: "הודו..." והציבור [אבל לא הש"ץ]⁵⁸ עונים בקול:

(56 מדרש-תנחומא פ' צו אות יד [ובעניין פרשיות אלו במיוחד, ציינו למאור ושמש ר"פ פקודי].

(57 לשאלה היכן יש לענות אמן על ברכת הש"ץ לקרוא את ההלל, לכאורה ברור שאין לענות זאת אלא לפני ברכה שמברך כל אחד לעצמו, וכבר העירו משו"ע אדמו"ר סי' נט ס"ו ד **שבברכת המצוות אין עונים אמן** אחרי שהש"ץ מסיים הברכה בין הברכה להמצווה, [ומש"כ בס"י תריט ס"ח "אלא שעכשיו על הרוב אין הש"ץ מכון כלל להוציא אחרים, לכן יברך כאו"א לעצמו בחש, ויהר לסיים קודם שיסיים הש"ץ, כדי שיוכל לענות אמן אחר ברכת הש"ץ, וכן **הדין בברכת הלל**..." הכוונה [כמוכח במ"א א"ס"ק ג, מקור הדברים] רק לומר שגם בהלל ולולב יברך כל אחד לעצמו, ולא שגם שם ימתין לענות אמן על ברכת הש"ץ) אבל בקריאת המגילה בווידיאו ניתן לראות שהרבי בירך בעצמו את הברכות שלפני קריאתה, ואעפ"כ ענה אמן אחרי ברכות הש"ץ. ואולי הוא כמו "גביל לתורי" (שו"ע אדה"ז סי' קסז ס"ט), כמנהגנו באמירת יה"ר בין ברכת התפוח ואכילתו בליל ר"ה, ואמירת 'חוק' ע"י העולה לתורה. וע"ע.

(58 הגש"פ של הרבי (תשל"ג ואילך), עמ' מה, וכן משמע בהיום-יום ל' תשרי, ודלא כנדפס בספר-המנהגים עמ' 41 ומשם באוצר, בגיליונות 'התקשרות' בעבר וכו' - קובץ 'הערות וביאורים - אהלי תורה' גיליון תתי"ט עמ' 73.

ענייה זו, שבה נשתמרה תקנת ההלל המקורית ש"מצווה לענות ראשי פרקים" (ר"ן סוכה לח,ב, טוש"ע סי' תכב, אנציקלופדיה-תלמודית ערך 'הלל' עמ' תיב ושי"נ, אלא שלמנהגנו גם היחיד אומר עניות אלו, דלא כערך-השולחן שם ס"ט). וכפרט ש'מנהג ישראל שעונים 'הודו'

יום רביעי

א' באדר, ב' דראש-חודש

דיני ומנהגי ראש-חודש, כדאמול.

ו'אנא' באופן של 'רעש' ו'שטורעם' - 'התוודעויות' תשמ"ו ח"ב עמ' 146. ומצווה לפרסם. (ובניגוד למה שכתבנו כאן בעבר) החזן הרה"ח ר' משה שי' טלישביסקי סיפר, שבכל פעם שהתפלל לפני התיבה שחרית דיו"ט במניין של הרבי - היה מנגן בפסוקי הודו וכו', והרבי היה מעודד זאת, וכך עשו כו"כ בעלי-תפילה 'התקשרות' גיליון תקצ עמ' 17, ובוודאי נעשה הדבר באופן שלא הפריע לענייה הנ"ל. (59 בס' 'אות חיים ושלום' (סי' כה ס"ק כ) כתב, דמנהג רבים וכן שלמים שראו בסידור הארז"ל שלא להניח תפילין אחר מוסף, וכשאין הציבור ממתניים להם [דבר שכיח למתפללים בביכ"נ מנוסח אחר, וייתכן אפילו למאחרים בביכ"נ חב"ד], נהגו להניח לפני מוסף ולבטל עי"ז תפילת מוסף בציבור, וזה בוודאי לא אריך למעבד הכי, לבטל תפלה בציבור שבביל ספיקא אולי יצא הדבר מפי מהרח"ו, ולהניח את הודאי הוא דברי הרמ"ע מפאנו" (שמתיר, כפי שמביא ודן בזה שם). והנה בהוספות לשו"ע אדה"ז (מהדורת קה"ת הישנה, חלק ג' עמ' 1310 הע' 7) הובא, שאם לא הניחן קודם מוסף יניחם אח"כ. וצ"ע אם למנהגנו יש לנהוג כהוראתו בזה.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישע"י ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ו בשבט ה'תשס"ט – ג' באדר ה'תשס"ט

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ו בשבט	ה' גזילה ואבידה.. בפרקים אלו.	ה' נחלות פרק ג.	מל"ת רמח.
ש"ק	כ"ז בשבט	פרק ד-ו.	פרק ד.	מל"ת רמז.
א'	כ"ח בשבט	פרק ז-ט.	פרק ה.	מל"ת רסה.
ב'	כ"ט בשבט	פרק י-יב.	פרק ו.	מל"ת רסו.
ג'	ל' בשבט	פרק יג-טו.	פרק ז.	מ"ע קצד.
ד'	א' באדר	פרק טז-יח.	פרק ח.	מל"ת רסט. מ"ע רד.
ה'	ב' באדר	ה' חובל ומזיק.. בפרקים אלו.	פרק ט.	מ"ע רלו.
ו'	ג' באדר	פרק ד-ו.	פרק י.	מ"ע רלו.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחרות**		זמן זריחת החמה	זמן ק"ש	צוות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה						
ו', כ"ו בשבט	4:17	5:04	6:22	9:03	11:54	12:24	5:32.8	5:57
ש"ק, כ"ז בשבט	4:16	5:03	6:21	9:03	11:54	12:24	5:33.6	5:58
א', כ"ח בשבט	4:15	5:02	6:20	9:02	11:54	12:24	5:34.4	5:59
ב', כ"ט בשבט	4:14	5:01	6:19	9:01	11:54	12:24	5:35.2	5:59
ג', ל' בשבט	4:13	5:00	6:17	9:01	11:54	12:24	5:36.0	6:00
ד', א' באדר	4:12	4:59	6:16	9:00	11:54	12:24	5:36.8	6:01
ה', ב' באדר	4:11	4:57	6:15	8:59	11:53	12:23	5:37.5	6:02
ו', ג' באדר	4:09	4:56	6:14	8:59	11:53	12:23	5:38.3	6:02

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטיו" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת משפטים / שקלים	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י
משפטים / שקלים	6:08	4:54	6:09	5:09	6:08	4:59	5:12	6:10
תרומה	6:13	5:00	6:15	5:15	6:14	5:05	5:18	6:16

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרנוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

אלא בנחת (מילה במילה עם המפטיר)⁴⁴.
 כשהיה הרבי ש"ץ, נטל בעצמו את הספר-תורה ואמר 'הללו'⁴⁵.

[המשך מנהגי השבת:]

המולד: יום ג' אחר הצהריים, בשעה 5:39.
 מברכים החודש: ראש-חודש אדר, ביום השלישי ובוים הרביעי.

אין אומרים 'אב הרחמים'.

אחר התפילה - התוועדות בבית-הכנסת. וכוודאי אפילו בשבתות החורף יש לחלק ההתוועדות או לסדרה באופן כזה שיוכלו המשתתפים בה להמשיך ההתוועדות בסעודת שבת בבתיהם⁴⁶.
 כדאי שגם הנשים והבנות יסדרו מציין התוועדות בשבת או במוצאי שבת⁴⁷.

"משנכנס אדר מרבין בשמחה" (מתחיל מהיום)⁴⁸:

שמחה זו אינה מסובכת כסיבת איזה דבר-מצווה, כי אם מרבין בשמחה, איזה שמחה שתהיה, גם שמחה

44) שו"ע אדמו"ר סי' רפד סי"א, ע"פ כתבי האר"י, שער המצוות פ' ואתחנן. וכן נוהגין (חוץ מאשר בנכחות הרב) קצות-השולחן סי' פח ס"ב, ובהערות שבסוף ח"ג לסי' פה ס"ק ב. א"צ שתהא ההפטרות כתובה בספר נביאים של קלף או אפילו בדפוס, אלא די בכתיבתה לבדה (שם ס"ד ובקו"א, וכן הרבי אמרה מתוך חומש 'תורה תמימה'). בסיום ההפטרות לא היה הרבי מנגן כמורגל, אלא כבכל סוף פסוק.
 45) הליכות ומנהגי ש"ק ריש עמ' 42 (אבל לא בימות החול).
 46) הרה"ח הרב שמעון שיחי' יעקובוביץ תלה על לוח אחד מבתי-כנסת חב"ד בירושלים ת"ו ליקוט של כמה ממנהיגי בתפילות ש"ק (לפני עריכת ספר-המנהגים. נדפסו בשלימותם בהתקשרות גיליון ר"ב), ומהם (אות טז): "הכנסתה [של ה'ס'ת] לארוה"ק ע"י המגביה, המחזיקה אז" כפי שראה שהקפידו בשעתו בישיבה אצל הרה"ג הרה"ח רח"ש ברוק ע"ה. אולם הרבי, בהגיהו את הרשימה האמורה, מחק את כל המנהג וציון לפניו "!"
 47) בסידור כתוב: "ואומר הש"ץ: 'הללו' ונע' מ"ש בס' כל-בו - הובא בא"ר רפדי ובכ"החיים שם ס"ק מד, אבל לא בשו"ע רבנו שם - שיהללו' שייך לבעל-השחרית). ומאחר שהרבי עצמו נוהר בזה בשבת (בדבר שנהג כדי 'להוציא את הרביים', ראה אג"ק כרך ג עמ' לט), צ"ב מדוע אין אג"ש נוהרין בזה.
 48) אג"ק כרך י עמ' ד. וראה גם שם עמ' סא.

49) ראה בספר-השיחות תשנ"ב ח"ב עמ' 391: פתיחת 'צינור' השמחה נעשה על-ידי קבלת החלטות טובות וביצוע המייד, להשתדל בכל האופנים להוסיף ולהרבות בדברים המשמחים, ומסיף והולך בכל יום בענייני שמחה.

בענייני הרשות⁴⁹, כי העיקר היא השמחה.

פרשיות מלאכת המשכן:

"מכיוון⁵⁰ שנכנסים לשבוע דפרשת תרומה (החל מהקריאה במנחת שבת), ולאחר-יזה פרשת תצווה⁵¹, שכפרשיות אלו⁵² נתבארו כל פרטי הציוויים דמעשה המשכן, כלי המשכן, בגדי כהונה וכו' - כדאי ונכון ביותר שנוסף על לימוד חלק הפרשה בכל יום (עם פירוש רש"י) בשיעורי חת"ת, יוסיפו וילמדו גם מפירושי חז"ל בתורה שבעל-פה⁵³ (על-כל-פנים מאמר ופירוש אחד על פסוק אחד), כפי שנלקטו כבר בספרים⁵⁴ (ואין צורך לחפש בספרים), "כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם"⁵⁵.

ומה טוב - לתרגם (על-כל-פנים חלק מפירושים אלו) גם בלשון עם ועם, כדי שיהיה "כשולחן הערוך לפני האדם" - גם עבור אלו שלעת-עתה אינם יודעים ללמוד אלא בלשון עם ועם.

ומהמעלות שבו: א) 'לחיות עם הזמן' - להוסיף חיות בלימוד פרשת השבוע. ב) ועוד ועיקר - שההוספה בלימוד ענייני המשכן ומקדש ממחרת ומזרות עוד יותר את בניין בית-המקדש השלישי

49) נימוקי א"ח סי' תרפו בסופו, לקוטי-שיחות כרך ט"ז עמ' 345.

50) ספר-השיחות תשנ"ט ח"א עמ' 252, וכן הערות 51-56 דלהלן (להוציא המוסגר בחצאי ריבוע). וראה הערה 86 שם.

51) וכן בהתחלת פרשת תשא - הציווי דעשיית כיוור וכו', ומעשה הקטורת.

52) משא"כ בפרשיות ויקהל-פקודי - שחזר ונשנה בנוגע להעשייה בפועל.

53) נוסף על פירוש רש"י, פשוטו של מקרא - גם הלימוד על-דרך הדרש וכו'.

54) כמו 'תורה תמימה', 'תורה שלמה' וכיוצא בהם. [ברור מכל השיחה שהכוונה רק לנושאים הללו (ורק באותם ימים שהם מופיעים בשיעורי חת"ת), ולא לשאר העניינים שבפרשיות אלו.

55) וצ"ע אם נכללים בזה גם המאמרים שאינם דנים בעשיית המשכן אלא בפעולתו (הקרבן קורבנות, קטורת וכו'), עיין בגמ' שבת ע"ד, ו'נקט אופה' ובפירוש שם, דמשמע לכאורה שמה שקשור בפעולת המשכן, כמו אפיית לחם הפנים, אינו נכלל ב"ט" מלאכות שבת הנלמדות מ'**מלאכת המשכן**'. מאידך,

נאמר לגבי מלאכת הוצאה במשנה (צו, סע"א): "שכן היתה עבודת הלויים", בהובלת הקרשים. ואולי גם זה נכלל בבנייה.

דין נושא מופיע בפתיחת ס' אגלי-טל, וע"ע.

55) רש"י ר"פ משפטים.

להמשיך את האין-סוף לשכל וללב האנושיים

כיצד ניתן להבין את הוראת התורה לגבי מצוות ודינים המובנים בשכל והיגיון, שיהיו מובנים גם בלב? • מבין שלושת הסוגים שבמצוות, משפטים עדות וחוקים, לכאורה מתאים היה להדגיש את ה'שימה בלב' בחוקים, שהוא חידוש גדול יותר? • ומה ההסבר של פנימיות התורה לפסוק "ואלה המשפטים" • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

רמ"ח איברים³, ואילו התורה היא בחינת המוח שלמעלה משאר האיברים, ישנה גם המעלה מצד התורה עצמה, שלמעלה מעניין המצוות והאיברים - ש"אורייתא וקוב"ה כולא חד" ("ולא אברין דמלכא לחוד כפיקודין").

ב. כל עניין בפנימיות התורה מתבטא גם בנגלה דתורה, וכן הוא בעניין "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", שישנו גם בנגלה דתורה. ובהקדמה:

איתא בגמרא⁴: "מניין שחייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמדנו, שנאמר כו' . . ומניין עד שתא סדורה בפייהם, שנאמר כו' . . ומניין שחייב להראות לו פנים (ללמדו לתת טעם בדבריו), שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (צריך אתה לסדר ולשום לפנייהם טעם המיישב תלמודם).

כלומר: החיוב "לשנות לתלמידו עד שילמדנו" (4 תניא שם (כה, סע"ב). עירובין נד, ב (ובפרש"י).

א. מתחיל בפרשתנו - "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם":

"משפטים" - הוא עניין התורה, שלמעלה מעניין המצוות, כי "אורייתא וקודשא-בריך-הוא כולא חד", ועל זה נאמר "אשר תשים לפניהם", דקאי על פנימיות אין-סוף (כמבואר בתורה אור²), שמצד עניין הפנימיות אין מקום להתחלקות, אלא "כולא חד".

והעניין בזה: מצוות - הם "איברים דמלכא"³, ובחינת מרכבה, בדוגמת מרכבה שהיא בטלה לרוכב ואין לה רצון ותענוג משלה כלל, אבל אף-על-פי-כן הרי זה רק מרכבה, ולא הרוכב, שאינה מיוחדת עם הרוכב; למעלה מזה הוא עניין התורה, שנוסף על מעלתה בעניין המצוות גופא, שרמ"ח פיקודין הם

(1) זהר הובא בתניא פ"ד, רפכ"ג. וראה זהר ח"א כד, א. ח"ב ס, א. תקו"ז ת"ז (כא, ב). תכ"ב (סד, א). ועוד.
(2) פרשתנו עה, ג.
(3) ראה תקו"ז ת"ל (עד, סע"א). תניא שם.

התורה³⁵. המגביה ספר-תורה להראות לעם, גוללו עד ג' דפין [=פותח שלושה "עמודים", טורים] ומגביהו³⁶. "כשמגביהים הספר-תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לתיבה כדי שיוכל לקרוא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר-תורה, ויאמר: "זאת התורה... ויאדיר"³⁷. בעת הגבהת הספר-תורה ואמירת 'זאת התורה' - אין מנהגנו להראות באצבע³⁸.

נמסר כי הרבי לימד את התמימים בבית-חינו, כשהתפלל עמם לפני שנת תש"י, את סדר הגבהת התורה, שפונים בה כמו ב'בואי בשלום', דהיינו מימין לשמאל, אבל עושים רק חצי סיבוב, דהיינו שהמגביה הופך פניו כלפי מערב עד האמצע, וחוזר למקומו. ואמר שזה הפירוש במה שכתוב שצריך להסתובב "משמאל לימין"³⁹.

מנהגנו: מגביה הספר-תורה, ולאחרי שמראה אותה לקהל - חוזר ומניחו על הבימה וגוללו בעצמו, ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה⁴⁰.

35) ספר-המנהגים, מנהיג "הגבה וגלילה, עמ' 15. ולהעיר, שקדיש זה לא נמנה בט"ו, י"א, י"ח קדישים שצ"ל האבל בכל יום (תורת מנחם - מנחם ציון ח"א עמ' 39. ח"ב עמ' 481). וראה נטעי-גבריאל הל' אבילות ח"ב פמ"ה ס"א, שהביא מכמה פוסקים שהקדיש שייך עקרונית לבעל-קורא, אלא שנוהגים לכבד את האבל, ויש נוהגים בכך (וכן הוא מנהגנו) גם אם האבל לא עלה לתורה.

36) מסכת סופרים פ"ד הי"ד. המג"א ס' קלד ס' ג העיר "ואפשר דדווקא נקט ג", והמשנ"ב ס"ק ח כ' "ונ"ל דתלי לפי כוח המגביה, שיהיה ביכולתו להגביה כשהיא נגלת הרבה" (והרבי ציון לו באג"ק ח"ח דלהלן). רגילים לנוע בכתב (בטלית, או באנט) ולנשק לפני ההגבה.

37) שם, מסידור אדמו"ה" (במהדורת קה"ת הישנה של השו"ע הוא בח"א עמ' 348, ובמהדורה החדשה בעמ' תרכג, וש"נ המקורות לזה).

38) שם. בס' 'מנהג ישראל תורה' ס' קלד ס"ח לא מצא את 'מנהג העולם' הזה בסידורים וכו' רק ב'ליקוט מעם לועז' ובספר-חיים מהגר"ח פאלאני ז"ל, והביא סמך למנהג עפ"י מנחות כטב, (ו"מראה באצבעו ואומר 'זה'"). אך ראה בלקוטי תורה דברים לבג, שלשון 'זה' הוא דבר "שיכול להראות עליו באצבעו").

39) הרה"ח ר' יהודה-לייב שיח"ל ביסטרצקי, 'התקשרות' גיליון רדע עמ' 17, ועיי"ש דיון בקשר למקורות.

40) שם, והרבי אנ"ק ח"ח עמ' תכז, 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א ס' פו) מציין לערוך-השולחן ("שהיה מראשי האשכנזים"

ו"עד שתהא סדורה בפיהם" - למדים מפסוקים אחרים, ויש מקום לקא-סלקא-דעתך שיכולים להסתפק בכך; ועל זה בא הלימוד מהכתוב "אשר תשים לפניהם", "שחייב להראות לו פנים", "לסדר ולשום לפניהם טעם המיישב תלמודם".

ג. דין זה הובא גם בשולחן ערוך רבינו הזקן (שמעלתו על שולחן ערוך הבית-יוסף היא, שמביא גם הטעם לכל הלכה, כמבואר בהקדמת השולחן-ערוך), בהלכות תלמוד תורה, אלא שרבינו הזקן מוסיף: ("צריך אתה לשום לפניהם טעם המיישב תלמודם) ומשימו בלבם".

ולכאורה הוספה זו אינה מובנת כלל, שהרי המדובר הוא בעניין של הבנה בשכל, ומיה השייכות ללב ("ומשימו בלבם"), שהוא משכן המדות? [א. אך העניין - כמו שכתוב במאמר 'פתח אליהו'⁶ "חכמה מוחא . . בינה לבא כו":

ידוע⁷ החידוש של בינה על חכמה - שחכמה היא נקודה בלבד, מה שאין כן בינה ענינה פירוט העניין לפרטיו, עד שנקלט באדם בפנימיותו. והוה "בינה לבא", כי הבחינה על קליטת השכל בפנימיות האדם, היא, דווקא על-ידי המשכתו גם במדות שבלב, וכמאמר⁸ "אין חכם כבעל הניסיון".

וכידוע בעניין 'יודעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלקים גו'¹¹ - שלא די בעצם הידיעה ש"הוי' הוא האלקים", אלא צריך להיות ההשבה אל הלב, והשבה זו היא המאמתת שגם הידיעה היתה ידיעה אמיתית. [א. ולכן:

כאשר רבינו הזקן מבאר אופן הלימוד עם התלמידים - כותב לכל לראש: "שונה וחוזר הדבר כמה פעמים"⁶, - [במכילתא¹² איתא "שנה ושלש ורבע (ד' פעמים)

עד שילמדו", כיוון שכך היה סדר הלימוד אצל משה רבינו¹³, אבל רבנו הזקן כותב "כמה פעמים", כשם שבגמרא נאמר רק "לשנות לתלמידו עד שילמדנו" (מבלי לפרט מספר הפעמים) - כי, מצד מיעוט הדורות יש צורך לחזור ולשנות יותר פעמים.

ועל דרך החילוק בין המשנה לברייתא, שהמשנה נכתבה באופן ד"לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה"¹⁴, ונכללים בה כל העניינים שנתפרשו לאחרי זה בברייתא (וכמאמר אילפא¹⁵ "אי איכא דשאל לי במתניתא דר' חייא ור' אושעיא ולא פשיטנא ליה ממתניתין כו"), אלא שמצד מיעוט הלכות כו' הוצרכו לפרש הדברים בברייתא באריכות יותר. ועל דרך זה הוא החילוק בין המכילתא לגמרא] -

ועד שמסיים: "ומשימו בלבם", היינו, שהסברת וקליטת העניינים בפנימיות צריכה להיות עד כדי כך שיביא גם לידי עניין הנוגע למדות שבלב, שזוהי נטיית השכל לזכות או לחוב.

ד. אך¹⁶ לכאורה אינו מובן מדוע הדין ד"אשר תשים לפניהם" (ללמד את טעם ההלכה) נאמר ביחס ל"משפטים" דווקא, ולא בחלק אחר בתורה, שבו החידוש שברבך גדול יותר:

ידוע¹⁷, שכללות התורה נחלקת לג' חלקים - משפטים, עדות וחוקים: משפטים הם המצוות שהשכל מחייבם (כמאמר רז"ל¹⁸ "אלמלא לא ניתנה תורה היינו למדים צניעות מחתול וגזל מנמלה כו"), וכמו שכתוב¹⁹ - "מלפנו מבהמות ארץ"; עדות הם המצוות שהשכל אינו מחייבם מצד עצמו, אבל אף-על-פי-כן הם מתקבלים על השכל, כמו המצוות שהם "זכר ליציאת מצרים" - שהרי מתקבל בשכל שיש להודות להקב"ה על יציאת מצרים ולא להיות כפוי

13) ראה עירובין שם. הובא בפרש"י ע"ה ט"פ תשא (לד, לב).

14) פסחים ג, ב. וש"נ.

15) תענית כ, א. וש"נ.

16) בהבא לקמן - ראה גם מכתב כ' שבת שזו (אג"ק ח"כ ס"ע קמה ואילך).

17) ראה רמב"ן ואתחנן ו, כ. הנסמך בתו"מ סה"מ תמוז ס"ע יג.

18) עירובין ק, טע"ב.

19) איוב לה, יא. וראה עירובין שם.

למעשה רגילים לברך בשבת כל חולה, גם מי שיש בו "סכנת היום", בנוסח הקצר "לשבת" הנרפס בשנים האחרונות בסידורי חב"ד²⁷.

המברך ברכת הגומל לאחרי הקריאה הסמוכה לאמירת קדיש, ימתין בברכתו עד אחרי אמירת החצי-קדיש ואז יברך²⁸.

אחר ברכת 'הגומל' - קודם עניית "מי שגמלך..." - צריכים לענות אמן²⁹.

הנוסע מעבר לים במטוס - מברך גם-כן ברכת 'הגומל'³⁰.

לעניין ברכת 'הגומל' של יולדת - ההוראה למעשה היא שלא תברך אשה 'הגומל' כלל³¹.

שזכרים, לא אמרו כלל 'מי שבירך' בנוכחות הרבי, אלא ליולדת ולרפואה שלימה. ובכלל אין רגילים לאמרו בבית חיינו ובישיבות חב"ד אלא כשנדבו תרומה, או כשיש צורך מיוחד לכבד משהו, משא"כ בשאר מנייני חב"ד רגילים לברך כל עולה לתורה. ולהעיר מהידוע, שבדרך-כלל רבותינו נשיאנו לא היו מתערבים במנהגי ביח"כ (ראה אג"ק ח"ג עמ' קנד ועוד, 'התקשרות' גיליונות: תכח עמ' 19, תלד עמ' 19, תלט עמ' 17 וש"נ).

27) ראה קונטרס הסידור סכ"ג ואילך (נדפס גם בסידור תורה אור תשמ"ז, דף טע"א), 'התקשרות' גיליון שה עמ' 18 וגיליון שח עמ' 18 וש"נ.

28) ספר המנהגים עמ' 14, הוראת הרבי - משום הפסק בין קרה"ת לקדיש (וראה בארוכה שיחת יו"ד שבת תשכ"ג, תורת מנחם כרך לו, עמ' 133 ואילך. ובס' חקרי-מנהגים ח"ב, עמ' פו ואילך, ציין בזה לא"א להרה"צ מבוטשאטש סי' רט. שו"ת רי"ד-יעקב (ארגואיטי) סי' מ. אהלך-באמיתך פכ"ג סעיף סא, ועוד.) וצינו שם לשערי-אפרים שער י"ס ט"ט, ואינו יודע מה הקשר לנדו"ד. ולהעיר שאמירת הקדיש לדעת הרמב"ם היא בשני וחמישי אחרי החזרת הס"ת להיכל, וביום שיש בו מוסף - לפני מוסף (פי"ב מהל' תפילה ה"כ"ב. וראה בשו"ע אדמוה"ז סי' רפ"ב סי"ב ואילך), כמו במנחת שבת ות"צ גם למנהגנו, אלא שגם שם אנו משתדלים למנוע כל הפסק.

29) שם, הוראת הרבי (ומחאתו על אי-הענייה באג"ק ח"ד עמ' רס, 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א סי' קז). וכ"כ בשערי-אפרים שער ד ס"ל שצריך לענות 'אמן' (ודלא כמלמדים זכות ש"מי שגמלך" תוכנו כמו 'אמן'). והרי טעות זו, לדלג אמירת 'אמן' ולהתחיל מייד באמירה שלאח"ה, מצוייה בכ"מ, כגון בחזרת הש"ש לפני 'מודים', ובקילות שאומרות 'ושמרו' בליל ש"ק לפני אמירתו.

30) שם, ממכתב הרבי שנעתק בהערות שם (לקוטי-שיחות ח"ב עמ' 152, 'שערי הל' ומנהג' שם).

31) בסדר ברכות-הנהנין לאדמוה"ז (פי"ג ה"ג) כתב שתברך בעזרת נשים וישמעו עשרה אנשים מבפנים, ובקצות-השולחן

מנהגנו בליתת בת - לעשות 'מי שבירך' ולקרוא שם בקריאה היותר סמוכה ללידה, ולא-ודווקא בשבת³².

ב'מי שבירך' ליולדת בת - הנוסח: "גדלוה לתורה ולחופה ולמעשים טובים"³³.

'בורך שפטרני' מברכים בלא שם ומלכות, ומברכים אותה גם ביום ב', ה', בראש-חודש, ולא-ודווקא בשבת³⁴.

אבל, וכן בעל יארציית כשחל היארציית ביום הקריאה, משתדל לומר החצי-קדיש שאחר קריאת

(סי' סה בדי-השולחן ס"ק ו) כתב "ועושים מניין בבית היולדת לתפילת מעריב ומברכת הגומל" כנהוג בירושלים (וציין לו, כמקור לדיון ולא כפסק-דין, באג"ק ח"כ [כ"ל] עמ' קב, 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א סי' קז), הרי למעשה מסר הרה"ח ר"ל שיחי' רגוני שהורה לו הרבי שאשה לא תברך ברכה זו (ראה בפרטות בהתקשרות' גיליון כו עמ' 18 הע' 5).

32) ספר המנהגים שם, 'הוראת כ"ק אדמו"ר מהורשי"צ נ"ע [באג"ק של הרבי: ח"ד עמ' מת. קיז. ח"ד עמ' נו. ח"כ עמ' רכז. ח"כ עמ' רס], ולהעיר כי "אשה כמאן דמהילא דמיא" (ע"ז כו,א), [באג"ק האחרונות הנ"ל. 'ופשיטא שהכוונה יתכף בלידתה"], וראה לקוטי-שיחות ח"ב עמ' 472 [שבשעת קריאת השם היא 'התחלת כניסת הנפש האלוקית" כמו בברית-מילה לבן. ובמאמר דלהן מובא טעם כיו"ב בשם ה'בני יששכר': "מדוע נמתין אפילו יום אחד מבלי לקרוא שם בישראל, כי אשר יקרא לו נפש חיה הוא שמו וממשיך קדושת ישראל על הוולד..."]. המנהגים השונים בעניין זה הובאו במאמרו של הרה"ח רגוני אליהוריוחן שיחי' גוראריה ב'התקשרות' גיליון כו עמ' 17, ובספרו 'חקרי מנהגים' ח"א עמ' עט.

33) שם "ע"פ מכתב כ"ק אדמו"ר מהורשי"ב נ"ע [אג"ק שלו ח"א ס"ע רי] (ע"פ ברכות ז,א, 'שלמות שאשה פטורה מלמוד-תורה, יש לה את זכות-התורה בעזרתה לבעלה ולבניה ללמוד!"). 'היום-יוס, כה מנ"א. אג"ק של הרבי ח"ה עמ' רפו ועוד (ראה במפתח האג"ק ערך 'נשים'), ונתבאר בחי"ב עמ' שמא.

34) שם, "היום-יוס עמ' קיב (יב כסלו). ראה רמ"א סי' רכה. שערי-הכחול פכ"ד". אג"ק ח"ז עמ' רכה, 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א סי' פה 'ומה שבירכו הנשיאים בשם ומלכות, וכמובא בשיחת כ"ק אדמו"ר [ראה לקוטי-דיבורים ח"ב עמ' 528, ובסה"ש תרצ"ו עמ' 89 ובהערה. ובלה"ק בלקוטי-דיבורים ח"א-יב עמ' 351 ובספר התולדות אדמו"ר האמצעי עמ' 32], הנה אין זה הוראה לרבים". ובס' 'הלכות והליכות בר מצוה' פ"ה הע' 12 הביא מפי יקני חסידי חב"ד, שרק האדמו"רים בירכו בשם ומלכות, אבל החסידים, כיוון שספק להם אם קיימו מצוות חינוך בשלימות, מברכים בלא שם ומלכות.

בספר השני עולה המפטיר בפרשת שקלים, מתחילת פרשת כי תשא "וידבר... לכפר על נפשותיכם" (שמות ל, יא-טז). הגבהה וגלילה לספר השני¹⁵. הפטרה: "ויכרות יהודיע... לכהנים יהיו" (מלכים ב יא, יז - יב, יז). אם קרא הפטרת פרשת משפטים, קורא אחריה את הפטרה הנכונה, ואם נזכר אחר הברכות - קורא אותה בלא ברכה¹⁶.

עלייה לתורה: הנקרא לעלות לתורה, הולך בזריזות ממקומו לבימה בדרך הקצרה ויורד בדרך הארוכה¹⁷.

הרבי היה נוגע בעצי-חיים ללא הטלית¹⁸, פותח את ספר-התורה, נוגע בטליתו בתחילת מקום הקריאה ובסופה¹⁹, נושק הטלית במקום שנגעה בספר-תורה, גולל (סוגר) הספר-תורה²⁰, מפנה פניו קצת²¹ לימין,

הרבי הקפיד שיניחו את הספר השני מימין הראשון דווקא. אין להתחיל בקריאת הפטרה עד גמר הגלילה, ולפחות עד שיתחיל לחגור את הס"ת (שערי אפרים שם סכ"ה, עיי"ש בפתחי שערים).

16) לוח כולל-חב"ד, ש"פ מקץ.
17) ש"ע הבי"ט סי' קמא ס"ז ואחרונים, וכן נהג הרבי.
18) ורק בשמ"ח נהג כמנהג כ"ק אדמו"ר מהור"צ נ"ע לאורחם ע"י הטלית (ראה ספר-המנהגים עמ' 13 ובהערה).

ומשנת תשנ"א הפסיק גם זאת.
כשמעוטף בטלית, נוגע בס"ת באמצעות הטלית (לא בכניף ולא בציצית), וכשאינו מעוטף - באבנט הס"ת.

בספר-המנהגים עמ' 13 בהערה, כתב הרבי על המילים "נוגע בטליתו בתחילת מקום הקריאה": "ודלא כיש נוהרים (הובאו דבריהם בס' שערי-רחמים [כצ"ל, וכ"ה במקור, שה"מ תש"ח עמ' 146 - אות ד] ובס' שערי-חיים [אות כ] על השערי-אפרים שער ד' ס"ק ג' וס"ק יז) לנוגע רק בגליון היריעה". טעם הזהירות הוא כדי שלא לפגוע ח"ו בגוף האותיות. וכמובן שגם למנהגו שמקילין בעצם הנגיעה, עדיין יש להזהר שלא לשפשף, וכן שלא לנוגע ע"י האבוס של אבנט הס"ת וכדומה כדי שלא יפגע הכתב בפועל.

בשעת הברכות אוחז בעצי-חיים בשתי ידיו, ובשעת הקריאה אוחז בשתי ידיו בעצי-חיים הימני.

19) בשנים הראשונות נהג הרבי בזה כך. מאוחר יותר (עכ"פ משנת תשכ"ב ואילך) נהג לנוגע לפני הקריאה בתחילתה, בסופה ובתחילתה, ואחריה בסופה ובתחילתה (והחל משנת האבל תשמ"ב גם בסופה). ולמרות זאת הורה להדפיס את ההוראה המקורית בספר-המנהגים, כהוראה לרביים.

20) מקפיד (אם צריך - פותח שוב, ומתאמץ) לסגור לגמרי את הס"ת, כשצד ימין מעל צד שמאל.

21) רק קצת, וגם זאת בצורה כמעט בלתי-ניכרת, ע"י הסייט תחילה את הס"ת מעט שמאלה (הרה"ח ר"ל שי' גונר). זאת

ומברך²².

פוחת הספר-תורה, אומר בלחש, חוץ ממקומות מיוחדים²³, אחר הקורא. בגמר הקריאה נוגע בטליתו בסוף מקום הקריאה, ואחרי-כך בתחילתו. נושק הטלית במקום שנגע בספר-תורה. גולל, פונה לימין ומברך²⁴.

העולה שסיים ממתין על הבימה עד שיעלה חברו ויסיים הקריאה שלו, ואז יורד בין גברא לגברא, וקודם יירדתו נוגע בטליתו בספר-תורה מבחוץ ונושק במקום שנגע²⁵.

על אמירת 'מי שברך' לכל עולה, כתב הרבי "כמדומני, בליובאוויטש לא נהגו כן"²⁶.

בס"ת הקטן. בגדול - לא הויזו, אלא עמד לימינו.

22) ב'ברכו' אינו מרכיז ראשו כלל (ראה ע"ז בשער-הכולל פ"ז ס"א, וראה גם בשו"ת יביע אומר ח"ה האו"ח ס' ח אות ד). חזר 'ברוך ה' המבורך' אחרי עניית הציבור (אף שבסידור ס"ד"ה כשמפסיק כתב בקשר לעניית 'ברכו': "אין להש"ץ להמתין... עד שיסיימו הציבור, אלא עונה עמהם ביחד" דלא כבסי' קצב ס"א יב שכ' שעונה אחריהם. וכמדומה שגם בברכת הזימון ענה הרבי אחרי הציבור).

הרבי נהג להגיבה ולענות קצת את הס"ת: לפני תיבת 'ברכו'; וכמה פעמים בשעת הברכה, בעיקר לקראת אמירת השם. בהתיבות: 'ברכו', 'ברוך' (בשם ה' זה לא נענו), ברוך אתה ה' (בתחילה ובסוף ברכה ראשונה); ובברכה האחרונה, לפני הברכה ובתיבות: נתן לנו; ובסיום - ברוך אתה ה' (ואולי היו שינויים בזה).

לאחר סיום ברכה אחרונה, הקפיד הרבי להצמיד את האבנט לס"ת ביד ימינו מצד ימין של הס"ת.

23) כנראה הכוונה לחלקי-הפסוקים שהציבור אומרם בקול רם לפני הש"ץ בקריאת ת"צ ("שוב מחרון אפך..."), "יג מדות, "וסלחת..."), "דפי' בראשית ("ויהי ערב...") בשמ"ח. פסוקים אלו החל הרבי לאומרם עם הציבור וסיימם עם הש"ץ.

24) בכל זה ראה היוסי"ם ד' אלול, ספר-המנהגים עמ' 13.

25) ספר-המנהגים שם (עמ' 14), ממג"א סי' קמא ס"ק ח (ההמתנה); "וכן נוהגים" (כנראה - הנישוק. וראה 'מנהגי מלך' עמ' 31). וכשיוורד - ילך בנחת, שלא יהא נראה שהיתה הקריאה עליו כמשא, משנ"ב וכפי-החיים שם.

26) אג"ק כרך ב עמ' שכו. ומה שמעמ לכאורה, ששלילת האמירה היתה לא רק כדי שלא לבטל זומנו של הרבי (אך ייתכן גם שהרבי מוכיח זאת כאן רק כדי להסביר מדוע אין לו ידיעה ישירה בנושא). אגב, שם כתב הרבי: "נוסח... היותר מדוייק שראיתי, הוא בסידור תורה אור", וגם שם, לפחות בדפוס שלפני, ד"צ ברוקלין תשמ"ו, יש לתקן "בעבור שעלה לתורה לכבוד...", בכמהור-השלם. וכן תוקן לאחרונה בסידורי 'תהלת ה' של הוצאת קה"ת בארה"ק (תש"ס ואילך). ככל

טובה; ואילו חוקים הם מצוות שאין להם מקום בשכל כלל, שהרי מצד השכל - "אומות העולם מונין את ישראל כו"²⁰, אלא ש"חוקה חקתי גזירה גזרתי"²¹.

והנה, על-פי שכל, הדין ד"אשר תשים לפניהם" שייך יותר בנוגע למשפטים, או אפילו בנוגע לעדות - דכיוון שהם עניינים שניתנו בשכל, יש יותר מקום "להראות לו פנים" ולהסבירם בשכל; מה שאין כן בחוקים שלא ניתנו להבנה בשכל האדם, לא שייך כל כך עניין "להסביר לו פנים". אבל האמת היא, שהדין ד"אשר תשים לפניהם" הוא בכל חלקי התורה, גם בחלק החוקים, שצריך להסביר ולפרט את כל דיני

דווקא:

בנוגע לחוקים - כיוון שאין להם מקום מצד השכל, ועד ש"אומות העולם מונין את ישראל": כיצד עושים אתם מעשים כאלו שאין להם מקום בשכל, אפילו בשכל שלכם, הרי מובן, שקיום החוקים הוא רק מצד התקשרותם של ישראל עם פנימיות איך-סוף;

אבל בנוגע לעדות, ובפרט בנוגע למשפטים - הרי כיוון ש"אלמלא לא ניתנה תורה היינו למדים צניעות מחתול כו", יש צורך להבהיר שקיום המצוות הוא "לפניהם", שכן, הן אמת שאלמלא

מצד אחד תובעים שקיום החוקים יהיה מתוך

עריבות כמו קיום המשפטים, ומאידך גיסא

תובעים שקיום המשפטים יהיה מצד קבלת-עול

החוקים על כל הפרטים שבהם.

לא ניתנה תורה היינו מקיימים המצוות מצד השכל, הרי זה רק אלמלא לא ניתנה תורה, אבל לאחר שניתנה תורה - תובעת התורה שגם קיום המשפטים יהיה (לא מצד השכל, אלא) מצד התורה - "לפניהם".

וזהו שמאריך כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמר²³, שתובעים מכל אחד ואחד שני עניינים: אחד גיסא תובעים שקיום החוקים יהיה מתוך עריבות ("געשמאק") כמו קיום המשפטים (כפי שאנו רואים שכאשר אדם עושה דבר על-פי שכל, יש לו "געשמאק" בדבר); ומאידך גיסא תובעים שקיום המשפטים יהיה מצד קבלת-עול כמו קיום החוקים. ודווקא על-ידי עניין זה - המשכת עניין "לפניהם", פנימיות אין סוף, עד למטה מטה, בעניין המשפטים, שהם עניינים שבשכל אנושי, ועד לעניינים שמתאימים אפילו על-פי שכל הבהמה ("מלפנו מבהמות איך") - באה לידי פועל תכלית הכוונה, כיוון ש"נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן"²⁴.

ואם כן, אינו מובן: מדוע כתבה התורה הדין ד"אשר תשים לפניהם" בשייכות למשפטים, שמהם אי אפשר ללמוד בנוגע לעדות ולחוקים - לכאורה היה ראוי יותר לכתוב דין זה בשייכות לחוקים, ובמילא היינו יודעים זאת בקל-זחומר גם בנוגע לעדות ולמשפטים?

ואין לתרץ שמה שכתוב כאן "משפטים" קאי על כללות דיני התורה (כפי שמצינו בכמה מקומות שכללות דיני התורה נקראו בשם השייך בעיקרו לסוג אחד בלבד²²) - שהרי אנו רואים שבכל המשך הפרשה מדובר אודות דינים שיש להם מקום בשכל.

ה. אמנם, קושיא זו היא בפירוש הפסוק "אשר תשים לפניהם" על-פי נגלה התורה; מה שאין כן לפירוש פנימיות התורה, ש"לפניהם" קאי על פנימיות אין סוף (כנ"ל), הרי מובן שהחלק בתורה שבו צריך להבהיר עניין זה הוא חלק המשפטים

20) פרש"י ר"פ חוקת.

21) תנחומא חוקת ג. במדבר רפי"ט.

22) ראה גם סד"ה ויקם עדות הש"ת (סה"מ הש"ת ריש ע' 48).

23) ד"ה למען דעת תר"ץ פ"ה (סה"מ קונטרסים ח"א פר, א).

ד"ה הוי' לי בעזורי תרצ"א (תרפ"ז) פ"ג (שם קפ, סע"א).

תרפ"ז ע' ג). סה"מ אידיש ע' 46. ועוד.

24) ספר יצירה פ"א מ"ז.

וזהו גם הקישור בין פירוש החסידות (ש"לפניהם" קאי על פנימיות איך-סוף) לפירוש שבגמרא ובשולחן ערוך ("שחייב להראות לו פנים"²⁵ - כי גם על-פי נגלה העניין ד"לפניהם" הוא המשכת עניני התורה בהשגה והסברה ממש, ועד שיומשך גם במדות שכלב (כנ"ל מהלכות תלמוד תורה לרבנו הזקן), ו"עד שתהא סדורה בפיהם", דקאי על אותיות הריבור שהם כחינה תחתונה - שגם בכחינה זו צריך להיות המשכת התורה, כמו שכתוב²⁶ "כי חיים הם למוצאיהם", "למוצאייהם בפה"²⁷.

ו. וממשיך בכתוב²⁸, "כי תקנה עבד עברי גו' ובשביעית יצא לחפשי חנם":

"ובשביעית" - קאי (בכלל) על אלף השביעי²⁹, כללות הגילוי דלעתי, שאז יקויים היעוד³⁰ ד"ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר גו'", וכפירוש אדמו"ר האמצעי³¹ ש"אפילו בהמות וחיות יכירו את בוראם".

(25) ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 895 ואילך.

(26) משל ד, כב.

(27) עירובין נד, רע"א.

(28) פרשתנו כא, ב.

(29) ראה תו"א פרשתנו עו, א.

(30) ישע"י מ, ה.

(31) ת"ח תולדות טו [קנו], א. בשלח רפ, א (בהוצאה החדשה - ח"א קצה, ד). תצוה תעה, ב. תפב, א (שם - ח"ב שכה, ב. שכת, ב). מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"א ע' רסט. נ"ד ע' שפא. ועוד.

וכבר היה לעולמים מעין זה, כידוע הסיפור³² אודות הבעל שם טוב, שהתפלל בשרה, והעיוים נעמדו על רגליהן כו', כיוון שתפלתו חדרה גם בהן ("עס האָט זיי דערנומען"), עד שנתבטלו ממהותן: "זיי זיינען געוואָרן אויס ציגן".

וכיצד נעשה גילוי זה - על-ידי הקדמת העבודה ד"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", המשכת עניין "לפניהם" (פנימיות איך-סוף) גם למטה, עד למדרגת חיות ובהמות ("מלפנו מבהמות ארץ"), ועל-ידי העבודה "כי תקנה עבד עברי" (כפי שיתבאר לקמן) במשך התקופה ד"שש שנים יעבוד", דקאי על "שית אלפי שנים"³³.

וזהו ביאור כללות המשך העניינים בפרשיות אלו: תחילה - העניין של מתן תורה, המשכה מלמעלה למטה; לאחר זה - תכלית הכוונה - העבודה מלמעלה למטה, החל מעניין המצוות: "לא תעשן אתי גו'" ו"מזבח אדמה תעשה לי גו'", ועד לעניין התורה: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", שעל-ידי זה נעשה עניין הייחוד ועד לייחוד של המטה ביותר; ולאחרי זה ועל-ידי זה באים לירי הגילוי ד"וראו כל בשר גו'" - "ובשביעית גו'".

(מהתוועדות ש"פ משפטים, מבה"ח אדר ה'תשכ"א.

'תורת מנחם' כרך לעמ' 107-112, בלתי מוגה)

(32) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות ששנ"א. וש"נ.

(33) ר"ה לא, א. וש"נ. וראה תו"א שם.

לאחר שמגיעים ספרי-התורה לכימה, ניתן למסור גם לקטן לאחוז ספר-תורה³⁴.

"ותגלה ותראה..." אומרים בחול ובמנחה של שבת. ובשבת ויום-טוב בשחרית - "ויעזור...". [אומרים] ותגלה - בוא"ו³⁵.

"כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים היו מדקדקים ביותר אשר בכל קריאה, אפילו ביום שני חמישי ומנחת שבת, יהיה הסדר: כהן, לוי וישראל"³⁶.

אם אין כהן בבית-הכנסת, יאמר הגבאי: "אין כאן כהן, יעמוד (פלוני בן פלוני, ישראל ואו: לוי) במקום כהן..."³⁷.

"כ"ק האדמו"רים היו מקפידים ביותר שבעלי הקריאה יהיו דייקנים, והיו מדקדקים על שני עניינים:

שערי-אפרים שער י ס"ד) לכיוון ארון-הקודש.

(8) אג"ק ח"ג עמ' קלח. ובשערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א ס"ע קפח העירו משערי-אפרים שער י ס"ו (כצ"ל) ובפתחי-שערים שם, שעל-כליפנים צריך שיהיה בר-דעת ויחזיקנו ביציבות ובכבוד.

(9) ספר-המנהגים - מנהגי 'קריאת התורה' (עמ' 15-13). **הערות הרבי:** בסידורים: יעבך (וע"פ הוצאה הראשונה שהיא של המחבר עצמו יש לברר אם אין זה הוספה מהמ"ל שלאחריו [א"ה]. ואכן בסידור יעבך' הוצאת אשכול תשנ"ג, ח"א עמ' שי"ד ותש"ס, ברור שהדברים הם של המחבר עצמו), חמדת-ישראל, תפלת-ישראל עם פירוש 'אור הישר', אוצר-התפילות, כלבו, סידור של"ה ועוד - דבחול ובשבת במנחה אומרים 'ותגלה'. ובשבת ויום-טוב בשחרית - 'ויעזור'. ובכל הג"ל - 'ותגלה' (בוא"ו). ודלא כסידור עבודת-ישראל (ע"פ מסכת-סופרים פ"ד הי"ב) - 'ותגלה' [א"ה]: היעבך' שם גורס גם במסכת-סופרים 'ותגלה', ומבאר שהנוסח בא בהמשך ל'אב הרחמים' שלפניו.

(10) ספר-המנהגים שם, מלקוטי-דיבורים כרך ב עמ' 456 [וספר השיחות תרצ"ו עמ' 51]. והיינו לדאוג לכך שיהיו תמיד כהן ולוי בבית-הכנסת. ובוודאי שלא לקרוא ללוי או לישראל לעלות ראשון כשיש כהן (אף שבלי-ברירה, כשעמד ברי-מצוה לעלות במניין של הרבי, הורה הרבי להעלותו במקום כהן אף שזה לא יצא החוצה - פינת ההלכה, שיחת השבע גיליון 459. וראה בשו"ע הקצר פל"ה ס"ג וש"נ).

(11) כדי שלא יטעו ויחשיבו את העולה לכהן. כיוון שאמרו בגמרא (גיטין נ"ב), שבמצב כזה "נתפרדה החבילה", מעלים מי שרוצים, וניתן להעלות גם לוי (ולא כדעת המסתייגים מזה ע"פ קבלה), ובפרט אם הוא 'חוב' (ראה שו"ע ורמ"א ס' קלה סו"ס ו, פסקי תשובות שם אות י וש"נ). וכנראה שאין נוהגין כדעת המג"א ס"ק יא, שאם הלוי והישראל שווין בתורה - יש להעלות את הלוי ראשון (הובא בקצות-השולחן ס' כה בבדי השלחן ס"ק טו).

א) דקדוק התיבות בהברה ברורה. (ב) שמירת טעמי הנגינה"³⁸.

מדקדקים לשמוע קריאת התורה מתוך החומש³⁹. * השנה מוציאים שני ספרי תורה וקוראים בספר הראשון לשבעה עולים בפרשת השבוע - משפטים, לאחר מכן מניחים את הספר השני אצל הראשון, ואומרים חצי קדיש⁴⁰. הגבחה וגלילה לספר הראשון.

(12) ספר-המנהגים שם, ומציינים להנ"ל (מלקוטי דיבורים) וגם ל"ספר המאמרים - קונטרסים' כרך ב עמ' 790. למרות שמן-הדין יש לדקדק בקריאת-שמע, ואף בתפילה ובפסוקי-דמרה (שו"ע אדה"י ס' סא סכ"א-כב), הרי מסיבות היסטוריות, כיוון שהמשכילים דגלו בשעתו בחכמת הדקדוק, מיעטו החסידים לעסוק בזה, והקפידו על הדקדוק בעיקר בקריאת התורה. ראה בנושא זה: הסכמת מהר"ל אחי אדמו"ר לסידור (נדפסה בסידור 'תורה אור' תשמ"ז עמ' 14). ספר-השיחות תורת-שלום עמ' 2. ספר-התולדות אדמו"ר ח"ב עמ' 561. ובאריכות באג"ק כ"ק אדמו"ר מהר"י"צ ח"ז עמ' קמב. וראה גם 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א ס"ע קח.

לגבי חזרה אם קרא בטעות (לקוטי-דיבורים ח"ב עמ' 456), מתי חוזרין וכיצד - ראה בירור בה'תקשרות' גיליון שמ עמ' 18.

לגבי טעות שנמצאה בשעת הקריאה בס"ת עצמו, נהוג כמ"ש בסידור 'תורה אור' עמ' שסו ובקצות-השולחן ס' פו, ולא כנדפס בשו"ת צמח-צדק שער המילואים ח"ד ס' ד, בהוצאת תשנ"ד - או"ח ס' עו (ראה 'התקשרות' גיליון ת"ר עמ' 16).

(13) ספר-המנהגים שם מסה"מ קונטרסים שם, וכן ציון 'למדה רבה' מכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (נדפסה בתוספות ל'סידור עם דא"ח' [עמ' 642, וכן בסידור תו"א הג"ל עמ' 490, ובאג"ק אדמו"ר מהורש"ב ח"א עמ' קעז]). וכ"כ בכף-החיים ס' קמו ס"ק ח"י בשם החיד"א, עיי"ש.

(14) "ואין מסלקין הראשונה עד שהניחו השניה על השולחן, שלא יסירו דעתן מן המצוות" (רמ"א ס' קמו ס"ח), ודין זה, להניחה לפני **ההגבהה**, הוא גם כשאין אומרים אח"כ קדיש, כמו כשמסיימים הס"ת הראשון מתוך שלושה ס"ת, או בסיום עליית השלישי' בחוה"מ פסח (שערי אפרים שער י ס"י"ב). שונה הדבר, כשיש מפתיר הקורא בס"ת השני, כמו היום, מניחין את הס"ת השני לפני **הקדיש**, כדי שיחול הקדיש על שניהם (מג"א שם ס"ק יב). אין לפתוח את מעיל הס"ת השני עד גמר גלילת והלבשת הס"ת הראשון, כיוון ש"אין עושין מצוות חבילות" (עיי"ש בשו"ע ומשנ"ב ובשערי-אפרים שם. אבל גם כשאומרים את הקדיש אחרי הס"ת השני, אין מחזירין את הספר הראשון לאמירתו, מ"מ'ש' הלבוש ס' תרכב דפשיטא שהקדיש חל גם עליו, והחמד משה כתב שהוא קצת ביוזין להניח ס"ת ולא לקרות בו, הובאו בפסקי תשובות ס"ק יא - תורה להרב ישראל יעקב שו"ת הלפרין מכפר-חב"ד). כמוכן, הס"ת נשאר על הבימה עד שהקריאה בו. הרה"ח ר' מאיר שיחי' הארליג מסר,

מינוי ל'התקשרות'
אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'
ישירות הביתה באמצעות הדואר
מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)
את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.
כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת משפטים / שקלים

כ"ז בשבט, מברכים החודש

"לימוד בכל יום פרשה חומש עם פירוש רש"י (ביום ראשון עד 'שני', ביום שני עד 'שלישי' וכו'), אמירת תהילים בכל יום, סיום ספר תהילים בשבת מברכים - על זאת צריך לשמור. הדבר נוגע לאדם עצמו, לבניו ולבניבניו".

השכם בבוקר² - אמירת כל התהילים בציבור. אחר-כך לומדים בציבור במשך כשעה מאמר חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר-כך - התפילה.

למנהג רבותינו נשיאינו, קוראים לפני שחרית את ה'שבעי' של פרשת משפטים שניים מקרא ואחד תרגום, ואת ההפטרה של פרשת שקלים³.

מנהגי קריאת התורה

- 1) תרגום מאדיש - היום יום, כה שבת (משיחת שמחת-תורה תרצ"ו, ספר-השיחות תרצ"ז עמ' 203).
- 2) ע"פ מענה הרבי אין הוראה לומר את הפסוקים שלפני ושארית התהילים, ובתהילים שלאחר התפילה אין לפסוקי 'לכו נרננה' מקום כלל. ראה נוסח המענה ומשמעותו בהתקשרות גיליון תפד עמ' 17.
- 3) 'היום יום' ד' טבת.
- 4) במדור זה - כפרשת שקלים בכמה שנים - ניסיון לרכז דיני ומנהגי הוצאת והכנסת ספר-תורה, קריאת התורה וכו'. נשמח לקבל הערות והשלמות. ההנהגות השייכות לשבת זו זדוקא. נסמנו בכוכבית בתחילתן.

פוחזין הארון⁵, ומוציאים⁶ שני ספרי-תורה⁷.

5) בדרישה סי' תרנ"א כ' שיש לפתוח את ארה"ק משמאל לימין, ובסי' קכח ס"ק יג כתב שאין קפידא בזה (ובקצות-השולחן סי' כה ס"א העתיק מסי' קכח). אולם נפוץ בבית-חינו ובין אנ"ש לפתוח מימין לשמאל (אודות רשימת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע בנדון, שנעתקה כאן בשנים קודמות - נכתבה בעפרון בביבל תרמ"ג, והעביר עליה קולמוס וכתב "כ"א אינו מכוון כלל וכלל", וע"פ הוראת הרבי לא נדפסה בסה"מ תרמ"ג - ראה בקובץ 'הערות הת' ואנ"ש - 1770 גיליון שיא עמ' 66. וראה 'התקשרות' גיליון רדע (עמ' 18).

6) בס' 'לויבאוויטש וחייליה' עמ' 27, כתב: להוצאת ספר-תורה היה עולה תמיד אדמו"ר (מהורוי"צ) ז"ל. אף פעם לא היה מכניס הספר-תורה להיכל, רק הוצאה לבד, ע"כ.

"בביה"נ של כ"ק אדמו"ר ראיתי איש אחד שמשדל תמיד להוצאת ס"ת בכל מניין ומניין, והבחנתי שאף פעם לא היה מכניס, ושאלתי: הרי כולם נוהגים שהמוציא הוא המכניס; וענה לי, שכשהיה ב'יחידות' אצל הרב, אמר לו הרבי (באיזה עניין) להשתדל להוצאת ס"ת, והוסיף ואמר לו שאין זה נוגע להכנסה" (שם). וראה בעניין זה בקצות-השולחן סי' כה בבדה"ש סי' ק סג, ובס' 'מנהג ישראל תורה' סו"ס קלד וש"נ. מהמשפיע הרה"ר' שלמה חיים קסלמן ע"ה שמעתי, שהקפדה להכניס ג"כ, היא מנהג 'בעלי-בית' שחוששים שתהיה להם בחשבון 'הוצאה' ללא 'הכנסה'...

7) בדבר אופן אחיזת הספר-תורה בהוצאה והכנסה וכו' - הנה הרבי החזיקו תמיד (גם בהקפות) כשהכתב כלפי חוץ (ואילו גיטת הרה"ח הריש"ג ע"ה החזיקו תמיד להיפך, וי"א שכך היה מנהג חב"ד בדורות שיעברו, אלא שהנשיאים נהגו אחרת, וע"ע). ובספר 'מנהג ישראל תורה' סי' קלד ס"ק ה הביא מהיעב"ץ וכו' שפני הס"ת צ"ל כלפי העם.

כמדומה שנהוג (עכ"פ בין אנ"ש והאשכנזים) לסגור את ארון-הקודש לגמרי לפני אמירת 'שמע' (ובחול 'גדלו'), וכן (בכל הקהילות) תפודת הס"ת לפני אמירת קדיש, ולפני-כן לפותחו בהחזרת הס"ת עם אמירת 'יהללו'.

הרבי נהג לומר 'שמע', אחד אלוקינו, 'גדלו' (כולו), **שלא כמנהג הנפוץ בקהילות האשכנזים לומר 'גדלו לה' אתי' לכיוון ארה"ק** ו'נרוממה שמו יחדיו' לכיוון הקהל) ו'יהללו', בהגבהת הס"ת מעט (מס' סופרים פ"ד הי"א, מג"א סי' קלד ס"ק ד, ת

לא להיות יהודי גלותי

עבדות וגלות אינם שייכים ליהודים

כללות עבודת בני-ישראל בזמן הגלות צריכה להיות מתוך ציפייה תמידית לגאולה העתידה: יש יהודים שלא אכפת להם שהם נמצאים בגלות, באומנם שהעיקר הוא שניתנת להם האפשרות ללמוד תורה ולקיים מצוות, ולכן לא אכפת להם להימצא בגלות עוד משך זמן ח"ו!

יהודי הנ"ל אומר אמנם בתפילתו "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", והוא שומע את פירוש המילות, אבל אף-על-פי-כן אינו חש רגש של ציפייה לגאולה העתידה, ולא אכפת לו שנמצא בגלות! וטעם הדבר - לפי שהוא "יהודי גלותי"! גופו הוא "גוף גלותי", ונשמתו היא "נשמה גלותית" (בחיצוניות על-כל-פנים), ולכן לא אכפת לו להימצא בגלות!

יהודי צריך לדעת שהגלות אינה מקומו האמיתי, וכידוע מה שכתב המהר"ל שמאז שבני-ישראל יצאו מארץ מצרים נשלל אצלם כל מציאות העבדות לגמרי, היינו, שלא יתכן שבני-ישראל יהיו במעמד ומצב של עבדות ח"ו, וכמו שכתוב "כי לי בני-ישראל עבדים עבדי הם", "ולא עבדים לעבדים"!

זאת אומרת, שמאז יציאת מצרים ומתן תורה נשלל עניין העבדות אצל בני-ישראל, כי כמו שהקב"ה בחר בבני-ישראל מכל האומות, כמו כן בחרו בני-ישראל (כביכול) בהקב"ה להיות עבדים שלו בלבד, "ולא עבדים לעבדים".

...ידוע הדבר פלא שנאמר בזהר, ש"עבדין פטורין מעול מלכותא דלעילא, ועל-דרך פטורין מן המצוות".

ושואלים מפרשי הזוהר: כיצד אפשר לומר שעבר עברי הנמכר לישראל הוא פטור מכל המצוות - הרי אפילו עבדי כנעני הנמכר לישראל חייב במצוות כאישה, ועל אחת כמה וכמה שעבר עברי חייב במצוות! ואחד הביאורים בזה - שעניין העבדות פועל חסרון ב"עבדי הם" (עבדות וביטול להקב"ה), שזהו כללות עניין קיום המצוות. כי מאחר שהקב"ה הוא ה' אחד, הרי זה שולל עניין של שניות (שיתוף) ח"ו, ולכן כאשר ישנו איזה עניין של עבדות (מלבד העבדות להקב"ה), הרי זה בסתירה לכללות עניין העבדות להקב"ה. ולכן יש מקום לקא-סלקא-דעתך "הואיל ורבי מחלל שבת אף אני כמותו", ועל-דרך-זה בנוגע לשאר העניינים.

ועל-פי זה מובן שכללות עניין הגלות פועל חסרון בשלימות העבודה דלימוד התורה וקיום המצוות. וכשם שבנוגע לקיום המצוות ידוע שבזמן הגלות אי אפשר לקיים את כל המצוות בשלימותן, ורק לעתיד לבוא יהיה קיום המצוות בתכלית השלימות - "כמצות רצונך", כמו כן מובן בנוגע ללימוד התורה, שתכלית השלימות שבוה שייך רק לעתיד לבוא, וכמו שכתוב "תורה חדשה מאתי תצא".

ולכן כאשר בני-ישראל עובדים את עבודתם בזמן הגלות, הרי הם נמצאים בתנועה תמידית של ציפייה לגאולה העתידה, בידועם שהגלות אינו מקומם האמיתי, ורק כאשר תהיה הגאולה העתידה יוכלו ללמוד תורה ולקיים מצוות בתכלית השלימות. ועניין זה מתבטא אצלם בבקשות התפלה: את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח, ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים - היינו, שהגאולה תהיה בדורנו ולא בדור שלאחרי זה ח"ו!

...ומזה מובן שכאשר יהודי נמצא במעמד ומצב שלא אכפת לו להישאר בגלות - הרי נשמתו נמצאת בגלות, (באופן חיצוני על-כל-פנים), וכן קיום התורה ומצוות שלו הוא בגלות, מאחר שהוא עבד של פרעה מלך מצרים (כי לא אכפת לו להישאר בגלות) - היפך עניין "עבדי הם"!

(התעודות תשמ"ב כרך ג, עמ' 1381)

מקבציאל - הוראות בענייני תורה, הלכה ומנהג

בשנת תשכ"ז קרא הרבי לקבץ ענייני תורה הלכה מרבתינו בתור
'הקהל' - למען ילמדו "בניהם אשר לא ידעו"... • לקט התייחסויות
בענייני תורה והלכה, וגם "מפי השמועה" • האם מברכים לישיב בסוכה
על נטילת לולב בסוכה? • על הנחת אבן-פינה בחול-המועד • ומדוע
חשוב שהבנות יישארו בראש-השנה במקום לימודן

נטילת לולב בסוכה

בהתוועדות שבת קודש פרשת נח תשכ"ז הורה הרבי (הדברים על-פי הנחה בלתי מוגהת): בהימצאנו בשנת "הקהל" - הרי כאן המקום לעורר אודות "הקהלת" (ליקוט) ענייני תורה מרבתינו נשיאנו: מנהגים ופסקים השייכים להלכה למעשה, "ביכלעך" חסידות, מכתבים, רשימות או שיחות-קודש ועל דרך זה מנהגים מחסידי הראשונים בריי-סמכא.

זאת על-פי רצון רבותינו נשיאנו בכלל וכ"ק מו"ח אדמו"ר בפרט שנאמרו בחיות יתרה, אודות גודל חשיבות הענין - וישלחום לכאן, על מנת שתהיה יכולת להביאם לידי פועל בדפוס וכיוצא-בזה, "למען ילמדו" כפשוטו, עד שגם "בניהם אשר לא ידעו גו", יקויים זה אצלם.

בהיות שזוהו דין בנטילת לולב, כוונתו להוסיף על הנ"ל. כלומר: נוסף לכך שמצד מצוות סוכה נדרשת נטילת לולב בסוכה (וזה יותר מסתם מצווה מן המובחר) הנה גם מצד דיני לולב מצווה מן המובחר שתהיה נטילת לולב בסוכה. ו'הנפקא מינה' היא, כי אם

בשעה שאדם נכשל בחטא, לא ייתכן לומר שכל מהותו שקוע בחטא, שהרי עצם הנשמה לא חטאה והיא נשארה בדבקותה בה' גם בשעת החטא. גם מצד כוחות הנשמה לא ייתכן לומר שכוח זה מלא רק חטאים, שהרי בכל יהודי יש ריבוי טוב, וכמאמר רז"ל (עירובין יט) "אפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון". ולכן לא ייתכן שיהודי - או אפילו כוח אחד שבו - יהיה "כולו רע". וכאשר יצר הרע מקטרטג ותובע להפלייל את החוטא ולמסור אותו כולו לרשותו, טוען האדם כנגדו טענת "מודה במקצת": לא כל מהותי וכוחי חטאו. אין זה אלא ב'מקצת' בלבד. מודה במקצת - חייב שכועה. אדם שחטא ו'מקצתו' נכנס לרשות היצר, זקוק הוא לתוספת כוח, שלא ייפול יותר לרשות היצר. זהו שמשיביעים אותו - שבועה מלשון שובע, נותנים לו כוחות מיוחדים שלא ייפול יותר, ויוכל להחזיק מעמד.

(לקוטי שיחות חלק טז, עמ' 270)

עד האלקים יבא... ישלם שניים לרעהו (כב,ה)

"האלקים" - פירושו הדיין, וקאי על הדיין הראשון שהוא משה רבנו. ובדורות שלאחריו - הצדיק שברור, שהוא ה'אתפשטותא דמשה' שבכל דור. אדם שחטא ומבקש לתקן חטאו, מה יעשה? - ילך אל הצדיק שברור, והוא יורהו את הדרך לתשובה וייתן לו כוח לחזור בתשובה שלמה. על-ידי זה יעבור את בוראו בבחינת כפליים לתושייה. זהו שאמר הכתוב "ישלם שניים לרעהו" - "רעהו" זה הקב"ה (שמות-רבה ריש פרשת יתרו).

(לקוטי שיחות כרך א, עמ' 158)

לא תשא שמע שוא אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס (כג,א)

לא תשא שמע שוא: כתרגומו - לא תקבל שמע שקר, אזהרה למקבל לשון הרע (רש"י)

רבנו הזקן חזר על 'תורה' ששמע במזריטש בשם הבעל-שם-טוב: לכל יהודי ויהודי ניתן מלמעלה יתרון ועילוי מיוחד. אולם בשעה שאחד מספר לחברו לשון הרע על חברו, הרי הם 'חומסים' ולוקחים ממנו עילוי ויתרון זה.

זהו שרמזו הכתוב:

"לא תישא שמע שוא" - לא תקבל לשון הרע על חברך, כדי ש:

"אל תשת ידך עם רשע" - היינו יצר הרע,

"להיות עד" - להיות שני עדים ("כל מקום שנאמר 'עד' אינו אלא שניים"),

"חמס" - 'לחמוס' מחברך את העילוי והיתרון המיוחד לו.

(ספר השיחות תש"א, עמ' 65)

אל האמרי (כג,ב)

רבנו הזקן אמר פעם:

"אמורי" הוא מלשון אמירה ("דער זאָגער"). יצר הרע בא אל האדם ואומר לו: הבט שם וכי' ובזה הוא מטמא את הנשמה רחמנא-ליצלן.

(רשימת דברים, מדור אדמו"ר הזקן, אות ל"ז עמ' נט)

פרשת משפטים

ואלה המשפטים (כא,א)

ואלה המשפטים: ...מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני (רש"י)

גם את המצוות המכונות 'משפטים' - אלה שהשכל האנושי מחייבן - עלינו לקיים אך ורק מפני שניתנו לנו מהקב"ה בסיני, ולא בגלל ההיגיון והשכל שבהן.

זה גם מה שכותב רש"י: "ולמה נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח, לומר לך שתשים סנהדרין אצל המקדש". והיינו, שצריכים לבסס את הצדק והיושר (דינין) "אצל המקדש" - על קדושת התורה וציווי הבורא, ולא על השכל האנושי.

(ליקוטי שיחות כרך ג, עמ' 899)

כי תקנה עבד עברי (כא,ב)

למה פתחה התורה את פרשת משפטים בדיני עבד עברי - איש ישראל שמכרוהו בית-דין בגנבתו - והלוא הוא דבר בלתי רגיל?

אלא מבואר בתורת החסידות ש'משפטים' הוא מלשון הליכה, וכפירוש התרגום על הפסוק (בראשית מ) "כמשפט הראשון" - "כהלכתא קדמיתא". ההליכה הראשונה של יהודי צריכה להיות - ההכרה שהוא "עבד עברי", עבדו של מלך-מלכי-המלכים הקדוש-ברוך-הוא.

(משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו)

* * *

עבד כנעני - מסמל אדם בעל נטייה לתאוות העולם, אלא שהוא כופה את עצמו בקבלת-עול ואינו נכנע להן. מצד אחד הוא **עבד** (לה), אך מצד שני הוא נקרא **עבד כנעני**, כי נפשו הבהמית היא בתוקפה.

עבד עברי - מסמל אדם שהגיע למצב שהמידות של נפשו האלוקית (אהבת ה' ויראתו) משפיעות על נפשו הבהמית ומעוררות בה רצון ותשוקה לאלוקות (ובכל-זאת עדיין הוא נקרא "עבד", מכיוון שנפשו הבהמית טרם נהפכה לגמרי והוא עדיין זקוק ל"עבודת עבד" כדי להשפיע עליה).

לכן פתחה התורה בדיני עבד עברי, כי הכוונה והמטרה של מתן-תורה היא להאיר את עולם הזה התחתון באור התורה. דבר זה בא לידי ביטוי בצורה בולטת בדין עבד עברי, המסמל את השפעת הנפש האלוקית על הנפש הבהמית.

(לקוטי שיחות כרך טז, עמ' 256-257)

אשר יאמר כי הוא זה (כב,ה)

ללמוד שאין מחייבין אותו שבועה אלא אם כן הודה במקצת (רש"י)

עניין "מודה במקצת" ברוחניות, הוא:

זה רק מטעם דיני סוכה הנה בעת ירדת גשמים, שפטורים אז מן הסוכה, אפשר ליטול את הלולב בבית; לעומת זאת, אם זה "מצווה מן המובחר" מטעם דיני לולב, כדאי להמתין עד שיפסקו הגשמים מליירד, עיין שם בארוכה.

[תורף הדברים הובא ב'ליקוט שיחות' כרך כ"ב שיחה ב' לפרשת אמור, מלבד פרטים אחדים שנשמטו ולא הובלטו שם דיים].

לכוון בברכת לישוב בסוכה על הנטילה

אחד האורחים החשובים ששהו בחצרות קודשנו באותו חודש תשרי (תשכ"ד), היה הרב יחיאל-מיכל דוברוסקי ז"ל, שנמנה עם מוזמני סעודת יום-טוב בדירת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, במחיצת הרבי. בהזדמנות זו שאל מאת רבנו: לפי מה שנתבאר בהתוועדות שמחת בית השואבה (הנ"ל) מהראוי אם-כן שיברכו 'לישב בסוכה' על נטילת לולב.

והשיב רבינו: אכן, משום כך מן הראוי לאכול מזונות אחר נטילת לולב, והברכה תעלה גם על נטילת לולב.

ותהה הרב דוברוסקי: והרי זה לפני התפילה. ותוכן תגובת רבינו: נו! [=כלומר: מה בכך?].

[בהמשך לכך, ב'כינוס תורה' שנערך באסרו חג-הסוכות התכבד הרב דוברוסקי הנ"ל לדבר, והאריך לבאר כיצד ייתכן שברכת "לישב בסוכה" על המזונות - שאמורה להיות עובר לעשייתן - תועיל לנטילת לולב שקדמה לה. והוכיח מכמה מקומות, שבמצוות סוכה מצינו גדר שברכה תועיל לפעולה שקדמה לה].

מכאן המקור למוכא ב'אוצר מנהגי חב"ד' אלול-תשרי עמ' רצג, וזה לשונו: "מחמת שנטילת לולב צריכה להיות בסוכה דווקא, יש מקום לחייבה בברכת 'לישב בסוכה', ועל כן מן הראוי [=אולי יש לדייק: יש מקום] לאכול מזונות אחרי נטילת הלולב, וברכת לישב בסוכה תעלה גם על הנטילה הקודמת (מפי השמועה, בשם כ"ק אדמו"ר)".

כל זה על-פי רשימת הרה"ג ר' יהודה לייב

שפירא ראש ה'שיבה-גדולה', מיאמי רבתי ("הערות וביאורים" גליון תתקעא ש"פ וישב-חנוכה תשס"ט (עמ' 65-62)).

להתיר דברי 'הול' בזמן ה'מועד'?

בכ"ד אדר ב' תש"ל פנתה הנהלת ישיבת תומכי תמימים המרכזית באה"ק לרבי בשאלה (ימי תמימים' כרך ד' עמ' 261): "היות ואשר בחול-המועד פסח מתוכנן כנס כללי של אנ"ש בנחלת-הר"חב"ד, אולי לעשות בהזדמנות זו הנחת אבן-הפינה לבית-הכנסת ולהזמין את מר... ולכבדו כראוי, שישתדל עבור בניית בית-הכנסת?".

כעבור יום רושם הרב אפרים וולף את התשובה שנמסרה במהלך שיחה טלפונית עליידי הרב חודקוב (ימי תמימים שם עמ' 264):

בקשר להנחת אבן הפינה בחול המועד, הערתם כי יש שאלה של בנייה בחול המועד...

ובאותו עניין: בח' באדר-א תש"ל נלב"ע הרה"ח ר' שניאור זלמן הלוי דוכמן ז"ל (בעל מחבר ספר 'לשמע און'). באותה תקופה היתה שביתה של עובדי בתי החיים בניו-יורק, ואת הקבר נאלצו לכרות בני המשפחה והידידים בעצמם, וגם המצבה טרם סודרה עד ערב פסח.

כאשר ניגש בנו של המנוח, הרה"ח ר' ישראל, אל הרבי, לקבל מצה בערב פסח, אמר לו הרבי:

הלוא ידעת כי אני נמצא שם [=בבית החיים], מדוע לא דאגת שלא יקימו את המצבה בחול-המועד?!

רצונו של הרבי התבצע, כי אמנם באותם ימים הביאו את המצבה על מנת להקימה בחול-המועד, אך לא העמידו אותה אלא עד לאחור סיום החג ('לשמע און', ג.י. תשמ"ט עמ' קע).

קדיאת מגילה מספק במקום ודאי?

סח הרה"ג ר' ניסן אהרן טוקצינסקי:

שם מצורף

הוספת שם משנה את השם

באגרות קודש¹ כותב הרבי: "לפלא קצת שכותב שנכדו של שלום משה הכהן שי' נקרא בשם יוסף משה". וממשיך: "ואולי יש בזה פליטת הקולמוס, או שהשם משה אצל זקנו הוא שם שנשתקע. ובאם לאו - הרי כדאי - מבלי לעשות רעש מזה - [ש]ישתדלו ששם הנכד יהיה בעיקר - יוסף. וכן בהנוגע לשמו באנגלית...".

ולכאורה, לאור דברי הרבי² בקשר לחתן וחמיו ששמותיהם שווים, שמוסיפים שם לאחד מהם: "ואנו, אין לנו אלא פסק-דין כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק' (שו"ת אבן העזר ח"א סי' קמג. פסקי דינים ליוורה דעה סי' קטז) שכיוון ש'אין השמות שווין ממש - אין שום חשש כלל וכלל" - הרי אין כל חשש בזה.

ומסתבר שהבעיה כאן היא רק משום ששם כזה הוא "מילתא דתמיהא"³, שזה קיים גם אם על-פי התורה השם אינו שווה; וכמו עצם הקפידא על אי-קריאת נכד בשם זקנו הנמצא בחיים, שאינה אלא לפי מנהג האשכנזים⁴.

ועל-דרך האמור במכתב אחר⁵: "במענה על מכתבו, בו שואל חוות-דעתי במה שהוסיפו לפלונית שם מחמת חולי, ואחר כך נזכרו שהשם שהוסיפו הוא גם שם אחותה. ולפלא שאינו מזכיר אם כבר עברו שלושים יום שהחזיקו בשם הנוסף, אף כי בכל אופן, לדעתי אין לעשות מילתא דתמיהא, וכמבואר בכמה מקומות, ובפרט בצוואת רבי יהודה החסיד...". ומציע שיקראו לה בשם נוסף חדש "ולאחזיק בו, וכבר מבואר בכמה מקומות בשם הנוסף, שהוא בא לראשונה". עיי"ש.

חתן דומה למלך

ב'קבלת פנים' שלפני חתונת הרה"ח ר' אברהם-אבא הרופא זליגזון (בנר ה' דחנוכה תשי"ב) ביקש החתן למזוג כוס לרבי. הרבי מיאן באומרו, ש"חתן דומה למלך" ואינו מתאים לכבודו לשות בעת חתונתו.

ושוב, בדרכם לחופה דייק החתן שהרבי ילך לפניו, והעיר - פעם נוספת - שחתן דומה למלך ולכן ילך בראש. (תולדות ר' אברהם הרופא עמ' 143).

מוטב שיאמרו תהילים במוסד מהדיבורים בבית

"בשני ימים דראש-השנה... בכל רגע פנוי לאמר תהילים" - זו הוראת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע במכתב הכללי הפונה לתלמידי הישיבות (מכ' י"ג אלול תרצ"ז, נדפס גם ב'קובץ מכתבים' שבסוף ספר תהילים 'אהל יוסף יצחק'). מתברר שהוראה זו שייכת גם לבנות.

כך ניתן להסיק מ'יחידות' שזכה לה הרה"ג הרב יעקב שלאמה שליט"א, מנהל בית רבקה בצרפת. בראיון ל'כפר-חב"ד' (גיליון 1309 עמ' 25) סיפר על 'יחידות' שהיתה לו אצל הרבי בשנת תשכ"ט, ובה הורה לו הרבי להשאיר את התלמידות בימים הנוראים במוסד. לצורך כך, הוסיף הרבי, יש לדאוג שיבואו מפרים כמה חסידים היודעים לעבור לפני התיבה.

וכך התבטא אז הרבי: "אני יודע שכשהנערות נמצאות במוסד הן אומרות תהילים במשך כל ראש-השנה. ואילו אם יימצאו בבית - איני יודע על מה ידברו שם ליד השולחן...".

"הייתי פעם אצל הרבי מליובאוויטש בחודש אדר והוא שאלני מתי אני חוזר לארץ-ישראל. אמרתי לו שאני מזדרז לחזור לפני פורים, כדי לקיים את מצוות קריאת המגילה מדאורייתא... הרבי הביט בי בפליאה, אך אני הדגשתי, כי אמנם לכל העולם מצוות קריאת המגילה היא מדרבנן, אולם לי היא מצווה דאורייתא...!

"ביטוי זה תבע הסבר, ואכן מיד הסברתי: "אבא מארי סבור כי בשכונת עץ-חיים [=במערב העיר] חייבים במגילה בי"ד באדר. יוצא אפוא, כי בשעה שאני קורא את המגילה בשכונת עץ חיים בי"ד באדר אני מקיים כיבוד אב שהיא מצווה דאורייתא".

"הרבי פרך את דברי על אתר: 'טוב ויפה הרב רק אם אתה נמצא בירושלים, אבל כשאתה שוהה בניו-יורק, שחיובה בי"ד אינו מוטל בספק, מהיכי תיתי שמתר לך לנסוע לירושלים ולהכניס עצמך לספק?'. "

"קיבלתי את דברי הרבי, ושלחתי מברק לבני משפחתי שלא ימתינו לי לפורים, כי השנה אחגוג את הפורים בניו יורק... (מתוך ראיון לכתב-העת 'משפחה', י"א תשרי תשס"ט עמ' 62).

אל ידור יחיד

"כ"ק אדמו"ר שליט"א התעניין בזה שר"ס (החסיד ר' סנדר רייזין (תר"נ-תש"ס)) לא יישאר יחיד בביתו [אחר פטירת רעייתו בכ"ב מרחשוון תשי"ב] וציוה להנהלת הישיבה שיסדרו שידורו עמו ב' בחורים" (מתוך 'תולדות ר' אברהם הרופא' עמ' 51).

(1) ח"ז עמ' רפ, שערי הל' ומנהג חיר"ד עמ' רצט.

(2) ח"ד עמ' קס, שערי הלכה ומנהג חלק אה"ע עמ' פט.

(3) ואולי משום כך גם הלשון בנדון זה היא "לפלא קצת...". ובהמשך - "מבלי לעשות רעש מזה", ו"ישתדלו ששם הנכד יהיה בעיקר - יוסף", ולא יעץ להימנע לגמרי מהקריאה בשם השווה.

(4) ראה התוודעויות תשמ"ג ח"ב עמ' 760, הובא בשערי הל' ומנהג חיר"ד עמ' רצז.

(5) ח"י"ג עמ' רנ, שערי הל' ומנהג שם עמ' שא.